

Služby, projekty a práce s nezaměstnanými

Téma:

Nezaměstnanost

FSS MU Brno, 2008

Struktura tématu

1. Vymezení nezaměstnanosti a způsoby jejího měření
2. Míry nezaměstnanosti a další míry na TP
3. Typy nezaměstnanosti
4. Vývoj a struktura nezaměstnanosti v ČR a v zemích EU
5. Dlouhodobá nezaměstnanost, její důsledky, strategie nezaměstnaných
6. Další formy vyloučení na TP

AD1) Vymezení nezaměstnanosti a způsoby jejího měření

- Definice Nezaměstnanosti dle ILO

- 1. Bez placeného zaměstnání**
- 2. Motivace pracovat (vyvíjí aktivitu)**
- 3. Schopnost pracovat (schopen a ochoten okamžitě nastoupit do zaměstnání)**

Způsoby zjišťování počtu nezaměstnaných v ČR

1. **Výběrové šetření pracovních sil (ČSÚ)
(obecná míra nezaměstnanosti dle ILO) –
dotazování v náhodně vybraných domácnostech každé čtvrtletí**
2. **Registrovaná nezaměstnanost (ÚP, resp.
MPSV) – údaje o dosažitelných uchazečích z registrů ÚP**

**Rozdíl: skrytá nezaměstnanost
 nepravá nezaměstnanost**

AD2) Míry nezaměstnanosti a další míry na TP

Obecná míra nezaměstnanosti

$$u = U/L * 100$$

kde

u ... míra nezaměstnanosti

U ... počet nezaměstnaných

L ... počet pracovních sil, tzv. ekonomicky aktivní obyvatelstvo (nad 15 let dle ČSÚ, 15-64 let dle Eurostatu)

Způsoby měření míry nezaměstnanosti

VŠPS

- počet nezaměstnaných zjištěný na základě šetření
- počet pracovních sil = počet zaměstnaných zjištěný na základě šetření (placené zaměstnání, OSVČ, dočasně nemocní či na školení) + počet nezaměstnaných zjištěný na základě šetření

MPSV

- počet nezaměstnaných = počet tzv. dosažitelných neumístěných uchazečů o zaměstnání
- pracovní síla = počet zaměstnaných z VŠPS + počet pracujících cizinců podle evidence MPSV a MPO + počet dosažitelných neumístěných uchazečů o zaměstnání

Míra nezaměstnanosti podle různých metodik

VŠPS

(obecná míra nezaměstnanosti)

- 4,3 % (2. čtvrtletí 2008)

MPSV

(míra registrované nezaměst.)

- 5,0 % (červen 2008)

Skladba registrovaných uchazečů o zaměstnání a nezaměstnaných zjištěná podle VŠPS (2. čtvrtletí 2008, v tis. osob)

Kategorie	Počet
I. Osoby, které uvedly registraci na ÚP	234,7
v tom:	161,9
a) splňující podmínky ILO pro zařazení mezi nezaměstnané	
b) nespĺňující podmínky ILO	72,8
z důvodu:	10,0
- v referenčním týdnu pracovaly	
- nehledaly si v posledních 4 týdnech práci	49,3
- nejsou schopny nástupu do 14 dnů	13,4
II. Nezaměstnaní splňující podmínky ILO neregistrovaní na ÚP	58,2
III. Celkový počet nezaměstnaných podle ILO (I.a + II.)	220,1
IV. Ostatní nepracující neregistrovaní na ÚP, kteří	
- hledají práci nebo již práci našli, ale nejsou schopni nástupu do 14 dnů	6,5
- nehledají práci, ale pracovat by chtěli	174,1
z toho: schopni nástupu do zaměstnání do 14 dnů	30,6

Skupiny s vyšším rizikem nezaměstnanosti (k měření specifické míry)

- **ženy po mateřské dovolené**
- **mladiství a absolventi škol**
- **zdravotně postižení**
- **lidé s nízkou kvalifikací**
- **starší pracovníci**

Specifická míra nezaměstnanosti absolventů

počet nezaměstnaných absolventů

x 100

počet všech absolventů na pracovním trhu
(zaměstnaných i nezaměstnaných)

AD3) Typy nezaměstnanosti

- 1. Frikční nezaměstnanost**
- 2. Strukturální nezaměstnanost**
- 3. Cyklická nezaměstnanost**

Frikční nezaměstnanost

- relativně krátká doba (kvalita a dostupnost informací o TP, motivace, lidský kapitál, bariéry)
- úroveň nezaměstnanosti relativně nízká

☞ $U = 0$ přírůstek nezaměstnanosti se rovná nule

$U_p = U_f$ frikční nezaměstnanost se blíží přirozené míře nezaměstnanosti

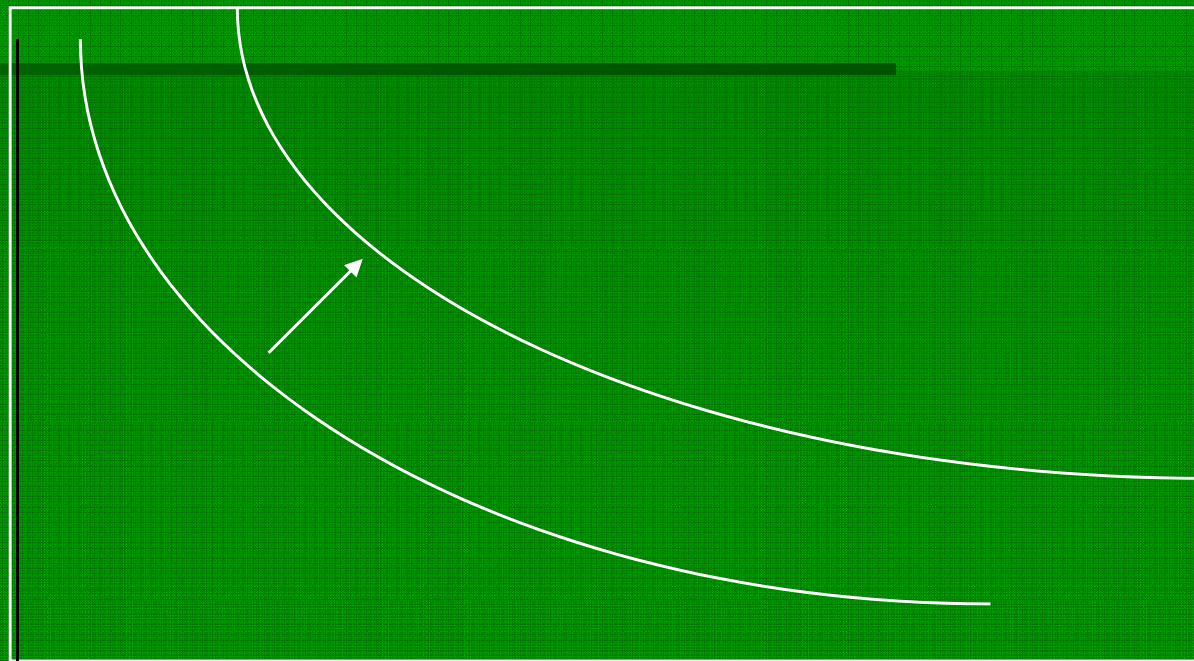
$i_u = o_u$ přírůstek pracovních sil se rovná úbytku pracovních sil, přičemž není podstatné, zda míra přítoku a odtoku je vysoká či nízká

Strukturální nezaměstnanost

- doba nezaměstnanosti relativně dlouhá
- současně existují nezaměstnaní (U) i volná pracovní místa (V)

Beveridgeova křivka

V

U

Zdroje strukturálních poruch

- **prostorová imobilita pracovní síly**
- **technologická změna**
- **změna poptávky po pracovní síle v určité kvalifikaci**
- **pokles agregované poptávky**
- **příliv zahraniční pracovní síly**
- **změna v orientacích trhu**

Cyklická nezaměstnanost

- kvantitativní rozpor mezi počtem nezaměstnaných a počtem volných pracovních míst
- tok trhem práce je nižší a spíše se dále snižuje, délka nezaměstnanosti se prodlužuje

AD4) Vývoj a struktura nezaměstnanosti v ČR a v zemích EU – Míra nezaměstnanosti

Tabulka 1 Vývoj míry nezaměstnanosti v ČR a EU

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
ČR	4,0	3,9	4,8	6,5	8,7	8,8	8,1	7,3	7,8	8,2	7,8	7,1
EU 15	10,1	10,2	9,9	9,3	8,6	7,7	7,3	7,6	8,0	8,1	7,9	7,4
EU 25	-	-	-	9,4	9,1	8,6	8,4	8,8	9,0	9,1	8,7	7,9

Zdroj: VŠPS, Eurostat (21/06/2007)

Míra nezaměstnanosti v evropských zemích v letech 1994-2005

⊕

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
<u>EU (25 countries)</u>	:	:	:	:	9.4	9.1	8.6	8.4	8.8	9.0	9.1	8.7
<u>EU (15 countries)</u>	10. 5	10. 1	10. 2	9.9	9.3	8.6	7.7	7.3	7.6	8.0	8.1	7.9
<u>Euro-zone</u>	10. 8	10. 5	10. 7	10. 6	10. 0	9.1	8.1	7.9	8.3	8.7	8.9	8.6
<u>Euro-zone (12 countries)</u>	10. 7	10. 5	10. 7	10. 6	10. 1	9.2	8.2	7.9	8.3	8.7	8.9	8.6
<u>Belgium</u>	9.8	9.7	9.5	9.2	9.3	8.5	6.9	6.6	7.5	8.2	8.4	8.4
<u>Czech Republic</u>	:	:	:	:	6.4	8.6	8.7	8.0	7.3	7.8	8.3	7.9
<u>Denmark</u>	7.7	6.7	6.3	5.2	4.9	5.2	4.3	4.5	4.6	5.4	5.5	4.9
<u>Germany</u>	8.3	8.0	8.5	9.1	8.8	7.9	7.2	7.4	8.2	9.0	9.5	9.5
<u>Estonia</u>	:	:	:	9.6	9.2	11. 3	12. 8	12. 4	10. 3	10. 0	9.7	7.8
<u>Greece</u>	8.9	9.2	9.6	9.8	10. 9	12. 0	11. 3	10. 8	10. 3	9.7	10. 5	10. 0)
<u>Spain</u>	19. 8	18. 8	18. 2	17. 1	15. 3	12. 9	11. 4	10. 8	11. 5	11. 5	11. 0	9.2
<u>France</u>	11. 7	11. 1	11. 6	11. 5	11. 1	10. 5	9.1	8.4	8.9	9.5	9.6	9.5
<u>Ireland</u>	14. 3	12. 3	11. 7	9.9	7.5	5.7	4.3	4.0	4.5	4.7	4.5	4.3
<u>Italy</u>	10.	11.	11.	11.	11.	10.	10.	9.1	8.6	8.4	8.0	7.6

Míra nezaměstnanosti v evropských zemích v letech 1994-2005 (2)

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
<u>Latvia</u>	:	:	:	:	14. 3	14. 0	13. 7	12. 9	12. 2	10. 5	10. 4	9.0
<u>Lithuania</u>	:	:	:	:	13. 2	13. 7	16. 4	16. 5	13. 5	12. 4	11. 4	8.2
<u>Luxembourg</u>	3.2	2.9	2.9	2.7	2.7	2.4	2.3	2.1	2.8	3.7	4.8	5.3
<u>Hungary</u>	:	:	9.6	9.0	8.4	7.0	6.4	5.7	5.8	5.9	6.1	7.1
<u>Malta</u>	:	:	:	:	:	:	6.7	7.6	7.7	8.0	7.7	8.0
<u>Netherlands</u>	6.8	6.6	6.0	4.9	3.8	3.2	2.8	2.2	2.8	3.7	4.6	4.7
<u>Austria</u>	3.8	3.9	4.3	4.4	4.5	3.9	3.6	3.6	4.2	4.3	4.8	5.2
<u>Poland</u>	:	:	:	10. 9	10. 2	13. 4	16. 1	18. 2	19. 9	19. 6	19. 0	17. 7
<u>Portugal</u>	6.9	7.3	7.3	6.8	5.1	4.5	4.0	4.0	5.0	6.3	6.7	7.6
<u>Slovenia</u>	:	:	6.9	6.9	7.4	7.3	6.7	6.2	6.3	6.7	6.3	6.3
<u>Slovakia</u>	:	:	:	:	12. 6	16. 4	18. 8	19. 3	18. 7	17. 6	18. 2	16. 4
<u>Finland</u>	16. 6	15. 4	14. 6	12. 7	11. 4	10. 2	9.8	9.1	9.1	9.0	8.8	8.4
<u>Sweden</u>	9.4	8.8	9.6	9.9	8.2	6.7	5.6	4.9	4.9	5.6	6.3	6.3 (p)
<u>United Kingdom</u>	9.3	8.5	7.9	6.8	6.1	5.9	5.4	5.0	5.1	4.9	4.7	4.6 (p)
<u>Bulgaria</u>	:	:	:	:	:	:	16. 4	19. 5	18. 1	13. 7	12. 0	9.9
<u>Croatia</u>	:	:	:	:	:	:	:	:	14. 7	14. 1	13. 6	:
<u>Romania</u>	:	:	:	5.3	5.4	6.2	6.8	6.6	7.5	6.8	7.6	7.7

Dlouhodobá nezaměstnanost

- nezaměstnanost překračující délku 12 měsíců (EU)
- nezaměstnanost překračující délku 6 měsíců (někdy v ČR)
- velmi dlouhá nezaměstnanost nad 2 roky

(zjišťována míra + podíl na celkové nezaměstnanosti)

Kdo je nezaměstnaný – vybrané rizikové faktory dlouhodobé nezaměstnanosti

- **tělesně a mentálně postižení** (heterogenní sk, objektivní handicap + nižší produktivita + předsudky);
- **národnostní a etnické menšiny, imigranti** (objektivní bariéry, kulturní odlišnosti, stereotypizace a předsudky);
- **lidé s nízkou kvalifikací** (vysoká míra nezaměstnanosti, nízká míra zaměstnanosti, dlouhodobá ztráta kontaktu s trhem práce);
- **lidé s absencí pracovní zkušenosti** (zejména absolventi a mladí lidé, kteří předčasně opustili trh práce, ženy po MD).

AD5) Důsledky nezaměstnanosti

(1) Nezaměstnanost a chudoba

- příjmová chudoba vs. materiální deprivace
- pokles příjmů a životní úrovně – riziko chudoby se stupňuje s prodlužující se dobou nezaměstnanosti a s ohledem na postavení nezaměstnaného v domácnosti (živitel, více členů domácnosti ad.)

(2) Nezaměstnanost a sociální izolace

- odloučení od původních sociálních vazeb, navazování kontaktů s podobně „handicapovanými“
- dopad do manželských a rodinných vztahů

Strategie dlouhodobě nezaměstnaných

Vymezení jednotlivých typů kultur nezaměstnaných (Engbersen et al. 1990)

		SKUPINOVÁ DIMENZE: SKUPINY (GROUPS): hranice skupiny	
		<ul style="list-style-type: none"> - tlak na hledání zaměstnání - podpora (zdroje, informace) 	
		Slabé	Silné
INSTITUCIONÁLNÍ DIMENZE SÍTĚ (GRIDS): množství sítí a regulace chování v nich	Velká	fatalistická kultura ODRAZENÍ	hierarchická kultura
	Malá	individualistická kultura PODNIKAVÍ KALKULUJÍCÍ	rovnostářská kultura KONFORMISTÉ RITUALISTÉ
<ul style="list-style-type: none"> - tlak na hledání zaměstnání, stigmatizace - podpora příjmu 			

AD6) Další formy vyloučení na pracovním trhu

(1) Zkrácené pracovní úvazky

- pouze tehdy, jsou-li nedobrovolné = tzv. podzaměstnanost
- běžné jsou v Nizozemí (dobrovolně 44% všech pracovních poměrů), nedobrovolně zejména v Itálii, Finsku (30%) a Řecku (40%)

(2) Dočasná zaměstnání

- vyšší míra nejistoty, nepatří mezi žádané formy pracovního kontraktu
- souvisí s přísnými pravidly propouštění a mírou ochrany zaměstnanců, týká se i „agenturních pracovníků“
- v Evropě se týká cca 14,5% žen a 12,5% mužů

Zkrácené pracovní úvazky

Tabulka: Zaměstnání se zkrácenou pracovní dobou (EU)

	1995	1999	2002
Podíl zkrácených úvazků na zaměstnanosti	16,0 %	17,7 %	18,2 %
→ Z toho nedobrovolné zkrácené úvazky	18,8 %	16,9 %	14,1 %

Zdroj: Eurostat (2004)

Dočasná zaměstnání

Tabulka: Podíl žen a mužů nedobrovolně zaměstnaných na dobu určitou v zemích EU v roce 2000

	Podíl na zaměstnanosti žen, mužů (%)		Podíl na dočasných zaměstnáních žen, mužů (%)	
	Ženy	Muži	Ženy	Muži
Belgie	8,6	4,6	71,1	69,7
Dánsko	5,5	2,9	47,0	33,3
Německo	1,7	1,3	13,0	10,4
Řecko	11,3	8,2	72,4	71,3
Španělsko	25,3	22,2	73,1	72,3
Irsko	1,9	1,3	32,2	36,1
Itálie	5,1	3,9	41,8	44,3
Lucembursko	0,5	0,4	11,4	14,8
Nizozemí	4,3	3,3	25,1	29,2
Rakousko	1,9	1,1	22,6	14,5
Portugalsko	9,2	7,4	40,5	40,2
Finsko	13,1	7,8	62,7	53,8
Švédsko	9,6	6,3	58,2	52,1
Velká Británie	2,0	2,2	26,3	38,6

Pozn. Údaje pro Francii nejsou k dispozici

Zdroj: Franco, A., Winqvist, K., Eurostat, 2002, vlastní výpočty